

jako síla kancelářská. Nezahalujte tyto pravé cíle tvrzením, že se má právník seznámiti se vším, čeho bude potřebovat v praxi — anebo když, tak zaveďte v nejvyšším zájmu budoucích civilních soudců na fakultě kursy v řízení elektrických tramvají (viz denní zprávy z poslední doby!). — Jinak zdá se mi krutou zradou vlastního hnězda, uplatňuje-li se tak nekulturní hledisko na účel právnického studia z kruhů zřejmě blízkých posluchačům práv. fakulty Masarykovy university (viz počátek cit. zprávy), jejíž sbor se dovedl právě nejrozhodněji postavit za naprostou nutnost vědeckého základu práv. studia.

M. Boháček.

Přednáška prof. Le Balle-a na Karlově universitě. Francouzský ústav hostil koncem ledna a počátkem února profesora občanského práva na universitě v Lille — Roberta Le-Balle-a, který také pronesl slavnostní přednášku na právnické fakultě Karlovy university o kodifikaci a národní jednotě. Řečník načrtl v této přednášce celý historický vývoj kodifikačních pokusů a snažil se dokázat, jak kodifikační díla vyvrcholovala vždy politické sjednocení jednotlivých národů. Tak zejména veliké zákoníky z doby francouzské revoluce utvrdily politickou jednotu Francie, která se po staletí vyvíjela a teprve velkou revolucí byla definitivně upevněna. Podobně tomu bylo v třicátých letech minulého století i v Rusku. Oba velké národy, které se politicky sjednotily až v druhé polovině XIX. století, národ italský a německý rovněž kodifikační prací zakončily dlouhý sjednocovací proces. V této zajímavé přednášce, týkající se vlastně jakési filosofie právních dějin, přešel však řečník poněkud zběžně vývoj ve staré monarchii rakousko-uherské. Tam totiž nebylo možno říci, že kodifikace (alespoň pokud jde o občanský zákoník) by byla bývala vyvrcholením sjednocovacího vývoje politického. Naopak byla jistě prostředkem, který by politické sjednocení připravil a urychlil. Bylo jistě zajímavé sledovat tuto sociologickou funkci kodifikačních snah, která se znovu objevuje v nově vzniklých státech střední Evropy. U nás bohužel nebyl politický význam kodifikačních prací až do nedávné doby dostatečně oceňován. Zapomínalo se, jak naproti tomu na př. Maďarů úmyslně nepřikročovali k reformě právního řádu jen proto, aby neporušili, byť i jen imaginární, celistvost »zemí svatoštěpánské koruny«, mezi nimi i Slovenska a Sedmihradska, kde stále ještě jsou v platnosti velké zákoníky (případně obyčejové právo) starých Uher. Thema přednášky bylo tedy velmi aktuální, třebaže skýtalo i velmi mnoho zajímavostí historických.

Dr. Vaněk.

Právnická jednota v Praze pořádá schůze, které se budou konati o 18. hodině v síni čís. IIa (v přízemí) v budově právnické fakulty v Praze-I. u Čechova mostu. *Ve čtvrtek dne 3. března 1938:* univ. docent JUDr. Frant. Vážný, vrch. odb. rada ministerstva pošt a telegrafů: »*Pojem „obchodníka“ a „obchodu“ („obchodní živnosti“) v právu obchodním a živnostenském.*« *Ve čtvrtek dne 17. března 1938:* Doc. JUDr. Jar. Pošváb, odbor. rada ministerstva vnitra: »*O aplikaci právních norem.*« *Ve čtvrtek dne 31. března 1938:* JUDr. Ing. Pavel Vitouš, vrch. min. komisař ministerstva veřejných prací: »*O báňských oprávněních nabytých báňskou propůjčkou.*« Vstup volný.

Ur.

Literatura.

Dr. František Weyr: Československé právo ústavní. Melantrich, Praha 1937 »Vysokoškolské rukověti 5.« Str. 340, cena Kč 120.—

Na konci září 1937 vyšlo dlouho již očekávané III. vydání Československého ústavního práva prof. Dr. Františka Weyra. Je to dílo vskutku vynikající, které se důstojně řadí k Teorii práva, vrcholu dosavadní kritické činnosti normativní školy brněnské, a představuje nejdokonalejší systémem ústavního práva v české literatuře. Kniha má svůj účel již předem

vymezen zařazením do sbírky Vysokoškolské rukověti. Proto také nenazval prof. Weyr toto III. vydání opět Soustavou, nýbrž prostě Ústavním právem. Odtud, praví autor v Úvodě, se vysvětluje také technická úprava knihy, odlišná od prvních dvou vydání. Ta byla současně i soustavami se širšími vědeckými ambicemi a musila tedy pokud možno při každé speciální otázce uváděti a probírat odlišné názory literatury a zaujímat k nim kritické stanovisko. Obou cílů, důkladného vyčerpání ústavněprávní problematiky a pokud možno stručně a přesně informace průměrného studenta, nemohlo býti současně dosaženo. Třetí vydání neobsahuje tedy již oněch polemik a opouští také metodu rozsáhlých poznámek pod čarou, při které si čtenář musil teprve pracně uvědomovati, co je a co není zásadní důležitostí. Tím vším získala kniha na přehlednosti a jasnosti, aniž by však utrpěla vědecká její úroveň. K důkladnějšímu pochopení základních pojmů normativních, resp. i politických, je ovšem třeba někdy znáti Teorii práva, z jejichž podrobných výkladů prof. Weyr v Ústavním právu vychází a na kterou se v textu na mnoha místech odvolává.

Dílo rozpadá se na dvě části: obecnou a dogmatickou. O první části budeme referovati podrobně, o druhé celkem nezmíněně, se zvláště zmíníme jen tam, kde obsahuje věcné změny proti prvním dvěma vydáním.

Úplnou novotou proti předchozím vydáním je »Úvodní část«, jak svou odlišnou systematikou tak i svým velmi rozšířeným a místy úplně nově pojatým obsahem. Již v označení této části je odchylka od dřívějších vydání, která ještě zachovávala označení *Obecné právo státní*, jež je běžné ve státovědecké literatuře a svádí k představě, že tu jde o výklad právního řádu hierarchicky nadřazeného pozitivním právním řádům po způsobu práva přirozeného. Zatím však se tímto názvem označují výklady o logické konstrukci základních pojmů právních, jak se vyskytují v empirických ústavách jednotlivých států. Nazývá tedy prof. Weyr tento oddíl své práce daleko případněji »Obecné pojmy«. Pověšně lze možno říci o této úvodní části, že je nejen důležitou studijní pomůckou pro státovědeckou státnici, ale že ji můžeme přirovnati přímo k abecedě politické a státovědecké nomenklatury, kterou by měl ovládat každý inteligent.

V *první kapitole* obecné části pojednává autor o pojmu státu a pojmech s tím bezprostředně souvisejících. Nejprve etymologicky vysvětluje různá, v historii se vyskytující označení státu. Vyvodiv logickou nezbytnost konstrukce státu jako pojmu totožného s právním řádem, ukazuje na rozpory a nedůslednosti, které plynou z běžných definic státu dle jeho kauzálních znaků (území, obyvatelstvo, suverenita jako reálná moc ve světě vnějším). V úvaze o poměru práva a politiky konstatuje autor totožnost oboru politiky s oborem legis ferendae. V dalších částech knihy jeví se důsledky toho, že prof. Weyr častěji než dosud zakotvuje své výklady na hledisku dynamickém a tím je činí jasnějšími. Budiž ovšem již zde podotknuto, že prof. Weyr vždy přesně odlišuje výklady politické a historické od výkladů ryze juristických. Nově proti dřívějším vydáním je zde řešen poměr práva mezinárodního a vnitrostátního ve světle jednotlivých teorií. Také pojmu ústavy věnuje autor více pozornosti. V oddílu o ospravedlnění státu přihlíží autor po známých již výkladech o formální a materiální kontinuitě právního řádu také k politickým naukám o poměru individua ke státní společnosti, jak je vykrystalisovalo období diktátorských a totalitních režimů.

Odlišně od prvních dvou vydání pojednává o státních funkcích v samostatné (druhé) *kapitole*. Vysvětluje tu antropomorfistický vznik představy o státních funkcích a státních orgánech jako jejich nositelích. Nově také připojuje rozdělení státních orgánů dle rozmanitých kritérií (prvotní — druhotné; kreačné; souřadné — nadřazené, podřazené atd.).

Kapitola třetí pojednává o státních formách, tedy o politické nauce, která rozlišuje státy buď dle konkrétní organisace vládní moci (tedy dle úpravy normotvorby, řečeno normativně) nebo podle možného vztahu jednotlivých (dílčích) právních řádů. S hlediska normativního jeví se rozdíl mezi jednotlivými státními formami jako problém odlišné struktury

právních řádů. Jde tu především o dynamický pohled na právo, totiž o to, kdo je příslušný k *tvorbě* norem, zejména prvotních. Dosud běžnou dichotomií (zachovával ji i sám autor v dřívějších vydáních) monarchie — republika, při níž rozlišovací kritérium bylo jen číselné, zda je nositelem státní suverenity jedna nebo více osob, nahrazuje W. nyní případnější dichotomií *autokracie* — *demokracie*. Tento rozdíl spočívá na jiném, teprve normativní teorii dostatečně zdůrazněném rozdílu mezi heteronomností a autonomností právních norem. Také při výkladu jednotlivých typů státu lze zjistiti nepoměrně jasnější a výstižnější osvětlení právní struktury různých druhů t. zv. »omezené« *monarchie. Totéž lze říci o výkladu jednotlivých kategorií státu sdruženého. Zcela nově je připojen oddíl o dikta- tuře jako moderní formě státu, o státě totalitním a vůdcovském, jakož i moderním státu stavovském.*

V kapitole čtvrté o organizaci státu opouští W. dosud běžnou Montesquieovskou tripartici: zákonodárství, soudnictví a správa a nahrazuje ji bipartici; zákonodárství, t. j. tvorba obecných norem *prvotních*, a moc výkonná v širším slova smyslu, tvořící normy *druhotné* aplikací prvotních norem. V oddíle o zákonodárství zaujme pozornost hlavně autorovo stanovisko k problému, který byl u nás nedávno velmi aktuální v politické praxi, je-li totiž přípustná *delegace moci zákonodárné* na výkonné orgány. Kdežto v dřívějších vydáních stál na stanovisku, že dle povšechných organizačních zásad našeho zákonodárství je tato delegace přípustnou (II. vyd. str. 229), vyvozuje nyní z § 6 ú. l. její ústavní nepřipustnost pro náš právní řád. (III. vyd. str. 37, 115). Nově je zde připojen výklad o politických stranách, historicko-politický výklad o právním postavení členů zákonodárných sborů, rozšířené jsou výklady o referendu a lidové iniciativě. Oddíl o výkonných orgánech je rozšířen především o kritiku normativně neudržitelné kategorie t. zv. vládních aktů, které prý svou vnitřní podstatou nemohou podléhati soudní kontrole jako ostatní správní akty, čímž se má naznačiti, že nejvlastnějším oborem vládní činnosti je obor politiky (státní). Odlišné od prvých dvou vydání jsou do obecné části zařazeny povšechné úvahy o pojmu veřejné správy, o rozdílu mezi státní správou a samosprávou a o organizačních principech veřejné správy. Dále jsou tu připojeny povšechné úvahy o pojmu soudu a *contrario* správního úřadu a o organizaci soudnictví. Všechny tyto úvahy jsou založeny na myšlenkách, které W. formuloval již ve svém Správním řádu z roku 1920.

V *páté kapitole* pojednává W. o publikaci právních norem, zkoumání jejich platnosti, ústavní a správním soudnictví jako korektuře jejich vadnosti. Tyto výklady, jen nepatrně nyní pozměněné, byly v dřívějších vydáních úvodem k interpretaci pozitivních norem československých.

V kapitole šesté vysvětluje W. filosoficky a historicky vznik základních práv státoobčanských a jejich theoretickou konstrukci. Ukazuje na obtíže, které nastávají juristické interpretaci, je-li negativní pojem, kterým tato základní práva beze sporu jsou (na př. svoboda = nedostatek omezení, rovnost = nedostatek rozdílů), konstruován současně pozitivně jako subjektivní oprávnění.

Kapitola sedmá obsahuje úplné novum proti dřívějším vydáním, totiž stručný nárys dějin nauky o státním právu od jejich počátků ve filosofii řecké až po normativní teorii.

Část druhá (dogmatická) je rozšířena především o historickopolitický výklad vzniku československého státu a jeho ústavního vývoje od vydání zákona č. 11/1918 přes prozatímní ústavní listinu až do vydání definitivní ústavní listiny. Stejně i oddíl o nejvyšších správních úřadech byl doplněn historickým úvodem o vzniku, resp. zániku všech ministerstev, která se kdy vyskytovala v československém právním řádu. Ostatní změny v obsahu této druhé části vyplynuly z četných zákonných změn, které nastaly v oboru ústavního práva v časovém spaciu 13 let mezi II. a III. vydáním. Tak musila býti podstatně přepracována partie o volebním právu, doplněná nyní výkladem zák. č. 201/33 o rozpouštění a zastavování činnosti politických stran, výklady o autonomii Podkarpatské Rusi dle zák. č. 172/37.

Dále je připojen stručný výklad zákona č. 269/36 o užívání vlajek, znaků a jiných symbolů, č. 131/36 o obraně státu, č. 164/37 o nejvyšším správním soudě, č. 36/34 o trestním stíhání prezidenta republiky, předsedy a členů vlády. Jen k vůli úplnosti lze uvést, že ve výčtu ustanovení platných pouze pro prvního prezidenta nebyl uveden zák. č. 232/35 o státní poctě T. G. Masarykovi, který byl vydán u příležitosti abdikace prezidenta Osvoboditele. J. Kpk.

Ernst Anrich: Universitäten als geistige Grenz-Festungen (Stuttgart—Berlin 1936, str. 23).

Autor vychádza z názoru, že národ a národnosť sú opravdivou skutočnosťou a živou silou. Nositelia tejto sily majú v nacionalizme rozkaz, aby tvorili svojrázne diela (umenie, spoločenský poriadok, právo, štát atď.). Veda v tomto komplexe má za účel podporiť rozvinutie národnej existencie, uchovávané politikou. Preto univerzity majú v prvom rade na poli duchovnej práce pôsobiť, aby celý národný život bol preniknutý tvorivými snahami národnostnými. V tomto smere špeciálny úkol pripadá *univerzitám v pohraničí*, ktoré sa majú stať *duchovnými pohraničnými pevnosťami*. Ako také majú tieto univerzity zvlášť zachycovať vnikajúcu kultúru cudzinu a oddeľovať ju od nemeckej: súčasne však majú zo seba sálať cez hranice ideologické zásady, aby získaly príslušné cudzonárodné oblasti pre idey národného socializmu, resp. upevnily zahraničné menšiny nemecké v ich národnom povedomí. — To však predpokladá, aby univerzity samotné boli ideovo upevnené: preto vyslovuje sa autor proti vládnucej špecializácii a žiada, aby celé bádanie a štúdium sa dialo na základe jednotiacieho hľadiska svetonázoru národne socialistického (v tom smere vyslovuje zvlášť ne požiadavky: štúdium filozofie by malo vychádzať od národa ako základného faktu a predmetu poznávania, hlavným predmetom prírodných vied by mala byť duchovne-telesná biológia a pod.). Každá univerzita má si vymedziť svoju oblasť pôsobenia podľa historických, zemepisných a etnických okolností, pričom štátne hranice nemajú byť prekážkou, lebo oblasť taká môže i cez ne presahovať. Takto majú tvoriť univerzity so svojou oblasťou nepretržitý pohraničný pás, ktorý má byť ešte posilnený predvojovou líniou zvláštnych exponovaných ústavov, podliehajúcich univerzitám v príslušných oblastiach a študujúcich špeciálne praktické otázky svojho pohraničia, vedených však zo zvláštneho ústredia. — Autor užíva v pojednaní vojensko-technických výrazov a celý jeho plán prezradzuje aplikáciu vojenského hľadiska na organizáciu univerzít, ním navrhovaných: v dôsledkoch vlastne chce z pohraničných univerzít urobiť propagačné ústavy, študujúce metódy a zpracujúce propagačný materiál. Vskutku by sa tak staly tieto univerzity pevnosťami, zo ktorých by boli podnikané duchovné výpady a výpravy na zaujatie príslušných kultúr. j—t.

Dr. Jan Příb: Kompensace: Civilistická studie. (Sbírka spisů právnických a národohospodářských, sv. LXXXIV., Praha-Brno 1937. Str. 73, cena Kč 25.—).

Zásadne považuje autor za vadné lišenie kompenzácie na smluvnú a zákonnú a vo smluvnej kompenzácii vidí smluvu, nevykazujúcu žiadnych podstatných zvláštností. Preto sústreďuje celú svoju pozornosť na § 1438. OZO o zákonnej kompenzácii a z neho vyvodzuje pojmové vlastnosti tejto kompenzácie. Zvlášť zaoberá sa podrobne otázkou t. zv. správnych vzájomných pohľadávok a zatrieduje jednotlivé rozchádzajúce sa názory o tom jednak do »teorie objektívnej správnosti«, (pohľadávky sú správne, keď právne existujú), jednak do »teorie subjektívnej správnosti« (pohľadávky musia byť likvidné, príp. vzájomne dokázateľné). Poukazuje na rozpor medzi obidvomi teoriami, s hľadiska rýdze normatívneho a s poukazom na § 1439 vyzdvihuje ako podstatnú náležitosť kompenzovateľnej pohľadávky jej splatnosť. Zvlášť pozoruhodná je časť o vzájomnosti pohľadávok, kde sú rozoberané niektoré špeciálne prípady (legitimácia ručiteľa k namietaniu protipohľadávky hlavného dlž-

níka a pod.) ako aj jednotlivé prípady, vo ktorých zákonom sú modifikované predpisy o vzájomnosti (cessia, prevzatie dlhu, subrogačný regres atď.). Pri náležitosti rovnorodosti vzájomných pohľadávok kladie autor otázku rovnorodosti len na stranu objektu pohľadávok, takže podstatnými sa u nich stane len ich skutková podstata. Ďalej rozoberá prípady zákonom vylúčenej kompenzácie. Uskutočnenie kompenzácie považuje autor za splnené vzájomným zrušením o sebe, ale žiada k tomu kompenzačný prejav, ktorým sa má dať na javo »započítacia vôľa«: prejav je neodvolateľný a nemusí byť prijatý. — Skutkovú podstatu kompenzácie považuje za splnenú, keď sa uskutočnia náležitosti kompenzácie, t. j. správnosť, vzájomnosť a rovnorodosť a tieto náležitosti časovo sú dovŕšené kompenzačným prejavom. Jozef Karpát.

Wladimir d'Ormesson: Profil politické Francie Clemenceau—Poincaré—Briand. Knihovna Politika. — Nákladem L. Mazáč. — Praha 1937. — Stran 132.

Známý novinár francouzský v této knize hledí přiblížiti důvody kolísání francouzské politiky zahraniční mezinárodní veřejnosti a také veřejnosti francouzské. Ukazuje, že vlastně veškerá politika francouzská — ať byla prováděna politiky sebe protichůdnějšími, politiky naprosto odlišných temperamentů — že přece stále se pohybovala v jedné linii: nikdy nenechat vzrůst po boku Francie příliš významnou mocnost a nikdy nenechat Francii osamocenu a zajistit jí vždy oporu a ochranu. Tato tendence že byla předána dnešní Francii již předchozími generacemi. Autor ukazuje, jak tato tendence se ukazuje v poválečné politice, musí však uznati značné obtíže v nynějším stavu: německá a italská velmoc činí značné starosti francouzské politice. Přes to autor jest optimistický: ukazuje na prameny francouzské síly a věří, že návratem ke starým ctnostem odolá se všem nepřízním doby. Kniha francouzského espritu. dnk.

JUDr. Alois Matura: Změnitelnost správních aktů berních. Vyšlo nákladem časopisu Hospodárstvo a Právo, jako svazek 5. Rok 1937. Stran XX — 185. Brož., cena 40 Kč.

Problém změnitelnosti správních aktů berních byl již dříve řešen v menších pojednáních, z nich nejznámější je práce Hromádova. Novelizační zákona o přímých daních v r. 1936 doznaly změny i předpisy týkající se této materie a je proto obšírná práce Maturova pojednáním zvláště aktuelním. Autor rozděluje knihu ve dvě části, část úvodní (str. 1 až 43) a část zvláštní (str. 43 až 165). Připojuje ještě pak rejstřík osobní a věcný.

V první části zabývá se rozбором všeobecných pojmů, při čemž současně reaguje na názory jak starší, tak i současné právní literatury, při čemž neváhá odporovati některým názorům. Detailně zabývá se rozboru pojmů aktů právních a správních. Správní akty definuje jako projevy správních úřadů, které určeny individuálním právním subjektům autoritativně upravují jejich právní situaci. Vylučuje z pojmu »správní akt« kategorií »smluv veřejných« (vide str. 8). Vymezuje pojem aktu, neaktu a paaktu (str. 11 až 22), nehotového aktu (str. 23 až 26), aby tím spíše mohl vymeziti tytéž pojmy pro správní akty berní.

K názorům normativní školy zaujímá stanovisko kritické, nestotožňuje se s nimi, ale také nestojí jako zřejmý jich odpůrce. Přejímá z nich pouze částečně.

Jádrem práce je však část druhá, kapitola 6—11. Zde podává obšírný rozbor §§ 256, 256a, 276, 277 a 229 zákona o přímých daních a s nimi korespondujících ustanovení zákona o dani z obratu a dani přepychové. Zabývá se rozsahem platnosti těchto norem, pojmem berního aktu, jeho změnitelnosti, důvody změnitelnosti a časovými mezemi změnitelnosti správních aktů berních.

Neváhá vypořádati se s názory jinými, hlavně v poznámkách (tak na př. str. 64, 66, 89, 97, 115 atd.), poukázati na nejasné znění zákona,

rozporu mezi prováděcím nařízením a zákonem nebo nejasnou stylisací textu (tak na př. str. 87, 103, 107 a j.).

Autor, který prošel tvrdou školou praxe a propracoval se z berního úředníka k docentuře, vychází z hlediska praxe, kterou, jak kniha dokazuje, dokonale ovládá; ustanovení, u kterých je možným dvojí výklad, vykládá nekompromisně, při čemž svoje stanovisko logickým výkladem jasně podepírá. Současně při tom vždy poukazuje i na možné stanovisko druhé a jeho odůvodnění.

Rozbor ustanovení o změnitelnosti správních aktů berních přináší autor důkladný, podepřený jak odbornou literaturou, jejíž seznam uvádí na str. X—XVII, tak i judikaturou do konce r. 1936, kterou do detailů rozebírá. V tom právě jeví se cena díla i pro praxi, byť i převaha jeho byla v úvahách teoretických.

—čv—

Prof. Dr. Hynek Pelc: Sociální lékařství. Nákl. »Melantrichu« v Praze, 1937, 8°, stran 417, cena 150 Kč váz.

Knihou obsahuje kromě úvodu 32 kapitol. Autor pojednává nejprve o vývoji a podstatě sociálního lékařství, o základních pojmech zdravotní statistiky, o výchově ke zdraví, organizaci zdravotnictví, o pracovních v sociálním lékařství, o zdravotnických ústavech, lidové výživě, plánování a výstavbě obydlí a přechází pak k pojednání o základech sociální genetiky a eugeniky a k péči o matku. Podrobně si autor všímá sociální péče o dítě a o osoby vadné, jakož i o duševní zdraví a pojednává dále o boji proti tuberkulose, pohlavním chorobám a alkoholismu, jakož i o některých nemocech s význačnými sociálními prvky. Další kapitoly jsou věnovány ochraně pracujících a vývoji, pojmu a přehledu všech odvětví našeho sociálního pojištění. Zde podává autor obraz každého druhu tohoto pojištění zvláště, nejen po stránce právní a organizační, nýbrž hlavně také po stránce lékařské a doplňuje jej statistickými daty a četnými vyobrazeními, jakož i uvádí nejdůležitější literaturu. V závěru pojednává autor o životním pojištění ve vztahu k sociálnímu lékařství, v přílohách uvádí mezinárodní názvosloví příčin úmrtí a nomenklaturu nemocí, užívanou v dělnickém nemocenském pojištění. Kniha je doplněna věcným a jmenovým indexem, jakož i seznamem vyobrazení a seznamem tabulek.

Sociální lékařství je dnes — jak praví autor v úvodu své knihy — nově se tvořícím vědním oborem, který potřebuje hutný obsah, propracovaný v řádný vědecký systém. Svou prací chce autor pomoci co nejvíce praktickému řešení problémů denního života sociálního lékařství, aby bylo lze dosáhnouti co nejlepších výsledků při omezených finančních prostředcích, jež má sociální lékařství k dispozici.

Knihu autorovu, prvou tohoto druhu v naší odborné literatuře, uvítají všichni, kdož pracují v sociální politice a v sociálním pojištění. Je psána přehledně a jasně a je obsahově přístupna každému, tedy i nelékařům; přáli bychom si spolu s autorem, aby jeho cenná práce přispěla k dalšímu rozmachu a vybudování sociálního lékařství u nás.

Dr. Jindřich.

Histoire d'Angleterre. Napsal André Maurois. Paříž 1937. Stran 754.

»Dějiny Anglie jsou výsledkem jedním nejpozoruhodnějším lidského rodu. Několik kmenů saských a dánských, zabloudivých na ostrov ležící na konci Evropy, smíšených s několika pozůstalými kmeny kelto-románskými, a organizovaných normanskými odvážlivci, stalo se v několika stoletích pány třetího světa. Jest zajímavá pátrati po tajemství štěstí tak překvapujícího, jako byl kdysi osud Říma.« Těmito slovy autor uzavírá své líčení anglických dějin od počátku historické doby. Jeho líčení ješť barvitě, prolétané častými citáty současných spisovatelů a politiků, a čte se skutečně jako román. Autor nám líčí stav britských ostrovů v době římské, jejich dobytí Angly, Juty a Sasy, jejich pokřesťení a boje s Dány a částečné smíšení s nimi. Pak přichází dobytí ostrovů rasou normandskou, Vilémem Dobyvatelem. Spisovatel líčí přetvoření společnosti vlivem

kultury normanské, jejíž rysy vidí až do dnešní doby. Následuje doba králů z krve francouzské, doba Platagenetů: Jindřich II., Richard Lví srdce, Jan Bezzemek. Již v té době vzniká počátek anglické demokracie: Velká charta (1215). Maurois vidí základ pozdějšího vlivu tohoto právního jednání ve šťastné formulaci, která dovolila budoucím věkům vložití do ní obsah stále časový. Z textu se po celé dějiny vyzvozovala zásada, že jsou zákony státu, práva příslušející společnosti proti králi, a že král tato práva musí respektovati. Doba 1271 až 1485 jest dobou velikosti a úpadku vasalství, kdy se Anglie pomalu připravovala i hospodářsky pro rozkvět v Novém věku. Král Eduard a jeho reformy vnitřní správy, které v podstatě zůstaly až do moderní doby, stát zesílily uvnitř. Přes to, že ku konci tohoto období byla Anglie vypuzena z kontinentu (ztrátou vasalských území svých králů ve Francii), bylo možno znamenati hospodářský vzestup doma. Za doby Tudorovců (1485 až 1603: Jindřich VII., Jindřich VIII., Eduard VI., Mary a Alžběta) jsou vedoucím motivem otázky náboženské: odluka od církve římsko-katolické, vytvoření církve anglikánské. Tato věc byla pak téměř po dvě století vedoucím motivem anglických dějin a nevlastní příčinou jejich koloniálního rozvoje: otázky náboženské byly v lidu anglickém tak živé, že utvářely celý život jeho, a pronásledování dvou zápasících směrů sebe navzájem, jakož i tvoření sekt, proti kterým se zvítězivší směr (anglikánská církev) bránil stejně jako proti církvi římsko-katolické, přivedilo značnější vystěhovalctví, pro které pak oficiální politika různými výboji opatrovala stále nové kolonie. Tímto způsobem se dostávala Anglie postupně do boje se Španěly, pak Francouzy, kteréžto boje měly také účel sjednávati rovnováhu sil na evropském kontinentě. Ze všech těchto zápasů vyšla Anglie mezinárodně jako vítěz. Mezi tím se však tvořila v zemi vrstva středního stavu, který s hospodářským vzestupem domáhal se politické moci, které dosáhl po dlouhých bojích svou houževnatostí a porozuměním šlechty, která ovšem byla stále obnovována v důsledku anglického zvyku. Tendence politické byly šťastnou náhodou spojeny s tendencemi náboženskými: Karel I. Stuartovec odpykal sice tyto boje smrtí na popravišti (1649), avšak hned po smrti Cromwelově byl povolán na trůn jeho syn Karel II. (1660), který byl již postaven před situaci, která potřebovala jen čas, aby se z ní vyvinula demokracie anglická. Následovalo pak několik šťastných momentů v dějinách Anglie: nástup na trůn Viléma III. Oranžského (1688), nástup na trůn dynastie Hanoverské (v důsledku zákona o nástupnictví z roku 1702, kterým byly vyloučeni z nástupnictví katoličtí členové rodu Stuartovců, již vymřeli roku 1807 Jindřichem). Vilém III., který ve své zemi — Holandsku — zvítězil pomocí demokracie, nechal v Anglii volný průchod jejímu vývinu, a dynastie Hanoverská (aspoň svými prvými dvěma králi: Jiřím I. (1714—1727) a Jiřím II. (1727—1760) vývoji tomu nikterak nebránila. Tak většina zřízení demokratických, které teoretikové jiných zemí Anglii záviděli, byla již v 18. století téměř hotova: parlament se svým právem povolovati daně na jeden rok a schvalovati vojenský rozpočet, s právem volby členů parlamentu, vytvoření kabinetu odpovědného většině parlamentní a pod. Jiří III. (1760—1820), který na počátku své vlády pokoušel se zavést vládu osobní, nemohl již nic docílití proti ustáleným zvykům anglického politického národa, který odpadnutím severoamerických kolonií v této době naučil se i rozumně spravovati koloniální panství. Ministři, jako Pitt, dovedli přivést k vítěznému konci i války napoleonské a vytěžit z nich pro Anglii pokud možno co nejvíce. Století 19. (doba Viktoriánská) jest pak rozkvětem Anglie ve všech směrech. Demokracie střídáním vlád strany Tory (později nazvaných konservativců) a Whigů (liberálů) byla v rozkvětu. Zánik liberalismu po válce a nástup dělnických myšlenek nikterak demokracii v Anglii neohrozil, ježto jednak Labouristická strana není stranou revoluční, majíc politické požadavky uspokojeny, a pak anglický lid již po dlouhá staletí dovede si vážit osobnost druhého, i politického protivníka. Proto tam politické zápasy se odehrávají v atmosféře vzájemného chápání. Jak k tomu všemu

přišlo, jest v knize Mauroisově krásně podáno a při tom stručně, jak vůbec jest možno zvládnouti látku tak rozsáhlou. To se autorovi podařilo skvěle.

Je příjemným svědectvím nakladatelské naší pohotovosti, že zanedlouho po vydání originálu vychází již u nás *český překlad* Svatopluka Kadlce (André Maurois: *Historie Anglie*. Díl I. str. 355, Díl II. str. 358. Nákladem Alberta v Praze XI., 1937. Krásné knihy, sv. XII., brož. oba svazky Kč 90). Sice tato pohotovost má své stinné stránky tam, kde hraničí na spěch, jak ukázal nejlépe z dosud vyšlých kritik Doc. Dr. Černý v literární příloze Lidových novin, neboť překladatel na škodu věci nepronikl do terminologie právnícké jak anglické, tak i francouzské. Nemohu kontrolovati pro nedostatek originálu detailně překladatele, jistě však musíme dáti za pravdu Doc. Černému, že překladatel úplně až do nesrozumitelnosti změnil smysl termínu »Les Communes«, což značí samozřejmě Dolní sněmovnu, kdežto překladatel operuje stálým výrazem »obecný« (l) na př. na str. I. 253: Zkřížení bohatých kupců a drobné šlechty, jež v Anglii tvoří sílu domu obecných... Stejně tak si překladatel nevěděl rady se starofrancouzským termínem »taille«, t. j. daň z majetku, kterou překládá »nářez«, (pozn. na str. 252)), čímž se neubráníme téměř komičnosti, když čteme, že ve Francii zajišťuje stálý »nářez« žold armády. Ale bez ohledu na tyto výtky přece jen je chvályhodné, že se českému čtenáři dostává tato populární historie anglická tak záhy do rukou. Nejde tu ovšem o žádné dílo vědecké, to napovídá již sama osobnost autora, ale v naší poměrně chudé literatuře historické a zejména historie tak význačně politické jako jsou dějiny kolébky parlamentarismu vítáme to jako čin velké hodnoty. Maurois pracoval samozřejmě z podání z druhé ruky, ale zde nejde o detaily, nýbrž o celkové pojetí. A tu lze knihu jen pochválit, že co nejpřístupněji podává inteligentnímu čtenáři anglické dějiny tím spíše, že Maurois neuniká před obvyklým nebezpečím všech profesionálních historiků, totiž před dobou nejnovější a dovádí svou historii až po abdikaci Edvardovu. Plným právem zpřístupnění knihy Mauroisovy českému čtenáři je dílem velmi záslužným. Ča.

Radio v OSNND. V dodatcích Ottova Slovníku, jehož vrchní redakci vede univ. prof. Dr. Bohumil *Němec*, vyšel právě sešit č. 197. Tento sešit obsahuje několik hesel, týkajících se rozhlasu:

Je to především obsáhlé heslo Radio, které podává populární výklad tohoto moderního technického pojmu, dále heslo Radioamatér (jednak jako pojem rozhlasového amatéra, jednak jako název odborného měsíčníku).

Dále důkladný a odborný článek o Radiofonii čili radiotelefonii a několik menších hesel z radia odvozených: Radiodifuse, Radiogram, Radioklub, Radiokomunikace, Radiolaboratoř a 5 hesel z oboru Radiogoniometrie. V této souvislosti jest otištěno také heslo Radiojournal, ve kterém je vylíčen historický vznik a vývoj naší rozhlasové společnosti i s nynější její organizací a s popsáním její činnosti.

Autorem většiny těchto hesel je univ. doc. Dr. Šafránek, autorem hesla Radiofonie jest Ing. Beňa z ministerstva pošt, autorem hesla Radiojournal jest Dr. Morávek. Dr. M.

JUDr. Leopold Chmela: Válečné hospodářství Třetí říše. Vydal Svaz čs. důstojnictva. v Praze 1937, str. 145, cena Kč 24.

Major JUDr. Leopold Chmela, jednatel odboru pro branné hospodářství při Vojenském vědeckém ústavu, ukazoval už ve svých člancích v *Obzoru národohospodářském* a v *Hospodářské politice*, v jaké těsné souvislosti bude v budoucí válce armáda a hospodářství. Výsledky svých studií systematicky zpracoval a nyní uveřejnil ve shora jmenované knize. Vychází při tom ze skutečnosti, že příští válka bude válkou všech proti všem, čili, jak říkají Němci, bude totální. Proto je třeba již v míru všechny nevojenské části na to připravit. Němci neuznávají, že byli ve světové

válce poražení vojensky, nýbrž hospodářsky, nedostatečnou přípravou hospodářské mobilisace a finančních opatření. Aby tomu v budoucnosti zamezili, provádějí již nyní, v míru, branné hospodářství, Wehrwirtschaft, které chápou podle interpretace pluk. Thomase, šéfa »des Wehrwirtschaftstabes« jako duchovní přeměnu německého hospodářského myšlení a dění na vůdčí myšlenku, podle níž je třeba přizpůsobit veškerou lidskou působnost zájmům státu a posílení jeho bezpečnosti a hospodářské síly k obraně státu. Německá důkladnost vybuodovala celou teorii branného a válečného hospodářství, avšak vůle k činu ji nenechala nevyužítu, nýbrž se všechny teoretické posudky snaží převést do skutečnosti a připravit Třetí říši co nejdříve a co nejlépe na válku. Řízená produkce a distribuce, snaha o zvýšenou soběstačnost tvořením zásob, zvyšování vlastní výroby, hledání nových zdrojů, náhražková výroba, regulace dovozu a vývozu, organizace pracovních sil a dopravních prostředků, úprava styků s neutrály, válečné finanční metody, to jsou problémy, s nimiž nás Dr. Chmela ve své knize seznamuje jak pokud se týče všeobecných úvah, tak pokud se týče způsobu a stupně provedení v dnešním Německu. Jeho kniha je přímo přeplněna zajímavými fakty a statistickými čísly o válečném materiálu, jeho výroby a spotřebě, o německých surovinových zdrojích a možnosti autarkie jak v průmyslu, tak i v zemědělství, o zbrojních investicích, komunikacích, motorisaci, dislokaci průmyslu atd. Tato data o hmotných zařízeních jsou doplněna názorným obrazem stavovské organizace německého hospodářství, jehož cíle jasně formuloval Dr. Schacht výrokem z r. 1935: »Es gibt keine Arbeitsbeschaffung ohne Wehrhaftmachung.« Z výkladů autorových vidíme, jak úžasný vliv musí mít v Třetí říši »Wehrwirtschaftstab« a nepřestaneme-li si uvědomovat různost pohledu vojáka a národohospodáře na otázky hospodářské, tu se nám leckterý problém z konfliktů osob a myšlenek v zemi našeho velkého souseda stane méně nejasným. Z Chmelovy knihy plyne řada zajímavých závěrů a cenných poučení. Nemůžeme je vyjádřit lépe, než sám autor na konci své knihy: »Armádu nelze vybudovat a vyzbrojit přes noc, válečnou přípravu nelze provádět tak rychlým tempem a v takovém rozsahu, aby byly podlomeny hospodářské síly národa ještě před vstupem do války. Německo přes svůj horečný spěch, rozměry příprav a ohromné finanční náklady nemůže být válečně soběstačným, ač je organizačně připraveno co nejlépe a v míře přesahující mnohokrát přípravu před světovou válkou. To znamená pro jiné státy, které budují také svou obranu, že nesmějí otálet s nutnými přípravami, ale že je mohou provádět bez ukvapení, obezřele a s rozvahou, aby předčasně nevyčerpaly nebo nezmenšily novou tvorbu hospodářských produktivních sil.« Pomalu spěchat« platí tedy i v hospodářské obraně státu.« Dr. F. Stránecký.

Dr. Oldřich Koblížek: Kolektivní smlouva pracovní, podstata a právní povaha. Práv. knihk. a naklad. v Praze. 1937, 8° str. 228, Kč 32.

V knize zabývá se autor vznikem a vývojem kolektivních smluv pracovních, stranami a obsahem těchto smluv, kolektivně smluvním procesem, právní povahou kolektivní pracovní smlouvy a její budoucnosti.

Autor se dívá na kolektivní pracovní smlouvu jako na hospodářský útvar moderní doby a praví, že zákonná úprava kolektivní smlouvy pracovní je u nás roztržštěna na celou řadu jednotlivých ustanovení v různých zákonech, takže tento materiál podává sám o sobě jen kusý podklad. V důsledku toho jest též naše judikatura torsem. Při vědeckém zkoumání kolektivní smlouvy pracovní jako sociálního jevu jest i s hlediska právního nezbytno vyšetřiti podstatu jevu nejen dle právních norem, nýbrž též podle skutečnosti; nutno tudíž stále mít na zřeteli kolektivní smlouvu pracovní, jak se jeví ve skutečném životě.

Cílem sociologicko-právní metody jest vystihnouti kolektivní smlouvu pracovní jednak v její celistvosti sociálního jevu, jednak v její sociální funkci. Každý sociální výtvar, tudíž i sociální výtvar právní, možno zkoumati dvěma způsoby: staticky a dynamicky. Zkoumati so-

ciální výtvar staticky znamená pozorovati jej v určitém stavu, kdy děj se teoreticky zastaví a popisuje se neměnné stadium, které jest abstrakcí od vývojových změn. Právě vyloučení časového prvku usnadňuje pojetí sociálního výtvaru jako jednoho celku, což má velký význam právě při smlouvě kolektivní, jejíž dvě stadia: kolektivní smlouva mezi smluvními stranami a individuální smlouvy jednotlivých členů, bývají nesporně rozlišována. Kolektivní smlouva pracovní je jeden sociální výtvar, je uzavřený celek a jednotka, kterážto základní povaha nesmí nikdy býti přehlížena neb uměle trhána. Proto statická metoda, která tuto jednotnost zdůrazňuje, je v prvé řadě určena, aby zjistila podstatu kolektivní smlouvy, jak se jeví v konstantním obsahu smluv.

Pouhá právní metoda často se spokojuje jen se statickým zjištěním. Teprve metoda dynamická zachycuje skutečný život, neboť vystihuje vznik, vývoj a účín právního jevu. Časové rozvinutí tří stadií kolektivně smluvního procesu teprve jasně vysvětluje přechod smluvních ustanovení do smluv jednotlivců a jich účinky po stránce právní.

Jako každou smlouvu, tak i kolektivní smlouvu pracovní tvoří dva prvky: osobní a věcný. Osoby jako kolektivní smluvní strany musí tvořiti kolektiva, čímž vzniká zvláštní složitý typ smluvní. Obsah kolektivních smluv pracovních staticky tvoří pracovní podmínky, jež konkrétně se rozpadávají na jednotlivá smluvní ustanovení. Teprve kolektivní smluvní proces rozvíjí účín smluvních ustanovení ve funkci normativní, obligační a neutrální. Právní povaha kolektivní smlouvy projevuje se v řazení do právního systému, a to jako smlouvy soukromoprávní, jejíž definice je výsledkem těchto úvah. Kolektivní smlouva pracovní jest trvalý výtvar moderního hospodářství, jehož budoucnost svými sociálními, politickými a mravními prvky, vtělenými v právní normy, bude vždy spolutvořiti.

Dr. Jindřich.

Zdeněk Nejedlý: T. G. Masaryk IV. První výboje. 263 stran, 8°, Melantrich, Praha 1937.

Po příchodu Masarykově do Prahy, který byl vylíčen ve svazku předchozím nastává údobí, které je velmi významné pro pochopení osobnosti Masarykovy. Je to údobí Masarykova zakotvení v novém prostředí. Masaryk vidí organizační nedostatky tehdejšího českého života, které brzdí soutěž české kultury a vědy s kulturou a vědou cizí. Nepocituje tyto nedostatky sám, ale je nejniciativnější v organizaci na jejich překonání. Tato obzvláštní citlivost Masarykova na konkrétní problémy a jeho zdravý smysl je prakticky řešiti, zůstávají pak už charakteristickými rysy jeho povahy. Předurčovaly jej k státnictví. Masaryk dovedl kolem sebe seskupiti nejlepší lidi ze všech oborů. Kniha obsahuje stručné, ale výrazné charakteristiky jednotlivých vynikajících Masarykových vrstevníků, přátel i protivníků. Každý z nich však postupoval a pracoval samostatně, jejich vědomí společného úsilí a cíle bylo však teprve Masarykem probuzeno. Navrhl obrovskou koncepci na organizaci české vědy a kultury. Pomýšlel na českou encyklopedii. Byl všestranný, pokoušel se i o český román. Tato všestrannost a práce organizační mu však nebránila v práci vědecké. Nejedlý ani v tomto díle se nespokojil vylíčením vnějších událostí Masarykova života, jeho zasahování do života společenského i vědeckého. Uvědomuje si správně, že tento popis by byl vnitřně, obsahově neúplný a zkrácený, kdyby nevalz patřičný zřetel na Masarykovu tehdejší práci vědeckou. Patří sem konkrétní logika, dílo, které Masarykovi nejvíce přirostlo k srdci a které bylo také pozitivní součástí jeho širokého programu na organizaci české vědy. Nejedlý věnuje vzniku i obsahu tohoto díla zaslouženou pozornost. Tento díl Nejedlého Masarykovy monografie byl vydán k jeho 87. narozeninám. Konkrétní logiky, jejíž přepracování si vyhradil a s radostí na něm pracoval, se Masaryk už nedočkal.

L.